

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות חורגית

ג ל ר ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת גחמה ליבוביץ
שנת העשרים וארבע

עקב (תשכ"ה)

ה פ ס ר ה
ישעיה מ"ט - י"ד - כ"ב

להפסדה זו - לפסוקים מראשונים - עיין גליון עקב תשכ"ב!

א. שאלה כללית

אברבנאל (בסוף פירושו לפרקנו)

וכנראה זאת מבוואר שהיא עתידה ואי אפשר שתפורש על בית שני, פ"י שם לש באר
מרחוק ומבטון וסיום ומאריך סינים; גם לא היו בבבל "לבזה בפש למחשב גוי לעבו
משלים" (ישע' מ"ט ז'), כי גבוהבצר וביחו בלבד מלך עליהם; גם אי אפשר
לומר על חרבנו בבל (= כונתו: על גלות בבל) "עזבני ה' וח' שכחני", כי לא
ישבו שמה כי אם חששים שנה, ואין יקרא זה עזבה ושכחה! ושאר הכתובים כולם
יעידו יגידו, שלא נתקיימו עד הנה, שהם עתידים להתקיים בזמן בואם משיח
במחרת יגלה.

והשנה לדבריו אלה פירושו לעובדיה, שחובא בגליון ושלח תשי"ט!

מה חסיבות ההסטוריות שהניעו את אברבנאל לפרש בכל מקום שבו נבאר
נביאים על קנוץ גלויות שהכונה אינה לשיבת ציון בתחילת ימי בית שני?

ב. י"ז מהרו בניך מהרסין ומחריבין ממך יצאו

חשבעים וכן הרב סעדיה גאון תרגמו כאלו היה כתוב "מהרו בוגיך".

1. מה הסריצם לתרגם כך?

2. התוכל להוכיח מתוך פרקנו ש"בניך" היא הגרסה הנכונה?

ג. י"ז מהרו בניך מהרסין ומחריבין ממך יצאו.

אברבנאל

ואסנם אומרו "מהרו בניך"... בעזרהו כי רבו אורך הגלות העיד שאין הפירוש
הזה (=של המפרשים שקדמוהו) אמתי, אבל פירושו יותר מזה שכוון בני ציון את
ארצם משיבחה אותה השם ית'. לפי שהיו סחם רשעים, שלא היו מרחמים על הארץ
הקדושה, והמה סבבו חורבנה, והוא אמרו "מהרו בניך", רוצה לומר לענין השכחה,
לפי שמרסין ומחריבין ממך יצאו, כלומר, שבסבתם נחרבה הארץ ובית המקדש.

1. מהו פירושם של המפרשים אשר לו הוא מתנגד?

2. בשתים הוא טומה כאן מן הפירוש המקובל כפשוטו, אלו חז?

3. מהי חולשת פירושו?

ד. י"ט כי חרבותיך ושוממותיך וארץ חריסותיך

כי עתה תצרי מיושב ורחקו כל מבלעיד

כמה מפרשים פסוק זה על פי מזה "מדרך קצרה" (שהיא מזה מ' סבין י"ב)
מידות של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי).

1. הסבר מהו האבר שעליו מדגל פסוקנו.

2. העחק את פסוקנו בסמני פסוק.

3. היכן מצינו בהפטרנו עוד פסוק המתפרש ע"פ מזה זו?

א. ה. כ' עוד יאמרו באזניך בני שכוליך צר לי המקום...

לאניאדנו כלי מז (על ישיבה) מקשה:

והלא (אבות פרק ה') "לא אמר אדם לחברו - גימי שלוחם - צר לי המקום
שאליו בירושלם?"

והוא מיישב על פי לשון פסוקנו.

הסבר - כיצד ניתן ליישב קושיתו מתוך לשון פסוקנו!

ו. כ' צר לי המקום גשה לי ואשבה
 רש"י ד"ה גשה לי: התקרב לצד אחר בשבילי ואשבה.
 (והשוה רש"י בראשית י"ט ט' ד"ה ויאסרו גש הלאה:
 קרב. להלאה, כלומר התקרב לצדדיון וחתחק מסבו...
 ...וכן (ישעיה מ"ט) "גשה לי ואשבה" המסך לצדדיון
 בעבורי ואשב אצלך.

מלבי"ם: ד"ה גשה לי: המקום של צר לי ואיני יכול להכנס אל תוכו, ולכן גשה אתה
 והתקרב אלי, למען אשב בתוכך.
 ר"ל, כי אחר שבני ישראל יהיו רבים מאד ולא תוכל א"י להתחזק את כולם, לכן
 תרחיב הארץ את גבולה ותתפשט עד חוצה לארץ, כמו שאמר (ישעיה נ"ד) "תרחיבי
 מקום אהלך".
 וזה במשל, כי הארץ תגש אל היושבים העומדים חוצה לה ואינם יכולים להכנס לארצה.

- (1) מה קשה בפסוקנו?
- (2) מה ההבדל בין שני הפירושים?
- (3) מהי חולשת פירוש המלבי"ם מבחינה לשונית?

ז. כ"א ואמר בלבבך מי ילד לי את אלה
 ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה
 הן אני בשארתי לבדי אלה איפה הם?
 1. החוקר פולץ מעיר שפסוק זה מתפרש יפה אם נעמידנו מול מ"ז ח'.
 הסבר במה עשוי הפסוק ההוא להבהיר את פסוקנו?
 2. ר"ק גולה וסורה: מצד בניה שסרו ממנה, וכן ישע' א' "כאלה גובלת עליה".
 הסבר מהו הקשי המשותף לפסוקנו ולפסוק ההוא בישיהו א'?

3. א. אלה איפה הם
 ר"ק: מאיפה - כלומר מאיזה מקום באו, או פירוש איפה היו?
 אברבנאל: "ואלה איפה הם" רוצה לומר, שרוב בני האומה יצאו מכלל ח"ת
 והתערבו בגויים ולכן תאמר האומה: הן אני בשארתי לבדי ואלה איפה
 הם, שחיו בסתרים בקרב העמים?
 (א) מה הקשי בפסוקנו שאותו מנסים שניהם ליישב?
 א. א. מה ההבדל בין תשובותיהם?
 א. א. כיצד אפשר להוכיח את חולשת פרושו של אברבנאל מבחינה לשונית?
 (ד) מה אלצו לפרש כך?

ח. מדברי המדרש
 הן על כפים חקותיך

שיר השירים רבה ח' ו' (ג)

אמר ר' איבו: שני דברים שאלו ישראל מלפני הקב"ה ולא שאלו כהוגן: עמדו נביאים
 ותקנו על ידיהם; ישראל אמרו (הושע ו') "ויבוא כגשם לנו". אמרו להם הנביאים:
 "לא שאלתם כהוגן, שהגשמים הללו סימן טרחת הן לעולם; יוצאי דרכים מצדדיון בהם,
 מפרישי ימים מצירים בהם, טחי גגות מצירים בהם, מי שבדון מלא מים וצתו שלא יין
 מצירים בהם; ואחם אומרים: "ויבוא כגשם לנו"?"
 ועמדו הנביאים ותקנו (הושע י"ד) "אהיה כמל לישראל".

ועוד אמרו ישראל לפני הקב"ה (שיר השירים ח') "שימני כחותם על לבך, כחותם על
 זרועך", אמרו להם הנביאים: "לא שאלתם כהוגן, הלב פעמים גראה, ופעמים איבו
 גראה ואין חותמו בגלה; ואיזהו כהוגן?
 (ישע' ס"ב) "והיית עמדת תפארת ביד ה' וצניף מלכה בכף אלוקיך".

ר' שמעון בן קומא אמר בשם ר' לוי: אמר להם הקב"ה: "לא אחס ולא נביאכם שאלתם
 כהוגן וכראוי, שמלך בשר ודם עובר ועמדת נופלת מעל ראשו וצניף מלכה מפליה,
 ואיזהו כהוגן? הח"ד (ישעיה מ"ט) "הן על כפים חקותיך חומותיך צבדי תמיד". -
 כשם שאי אפשר לו לאדם לשכוח כפות ידיו, כך (ישעיה מ"ט) "גם אלה תשכחנה ואנכי
 לא אשכחך".

א. הסבר מה מסומן בשאלה של כהגן ושלא כהגן,
 (ואל יעלה על דעתך שדווקא בהתחרות ביפי סגנון!)

ור' עלון ההדרכה.